

Environmental product declaration

in accordance with ISO 14025 and EN 15804+A2

Larvikittblokka Klåstad saget bunn og topp med knekt front, norsk naturstein

Næringslivets Stiftelse for
miljødeklarasjoner

Eier av deklarasjonen:

Larvikittblokka AS

Produkt:

Larvikittblokka Klåstad saget bunn og topp med knekt front, norsk naturstein

Deklarert enhet:

1 tonne

Deklarasjonen er basert på PCR:

EN 15804:2012+A2:2019 tjener som kjerne-PCR
NPCR 018:2020 Part B for natural stone products,
aggregates and fillers

Programoperatør:

Næringslivets Stiftelse for
miljødeklarasjoner

Deklarasjonsnummer:

NEPD-5929-5201-NO

Publiseringsnummer:

NEPD-5929-5201-NO

Godkjent dato: 02.02.2024

Gyldig til: 02.02.2029

EPD software:

LCAno EPD generator ID: 204973

Generell informasjon

Produkt

Larvikittblokka Klåstad saget bunn og topp med knekt front, norsk naturstein

Programoperatør:

Postboks 5250 Majorstuen, 0303 Oslo, Norge
Næringslivets Stiftelse for miljødeklarasjoner
Telefon: +47 23 08 80 00
web: post@epd-norge.no

Deklarasjonsnummer:

NEPD-5929-5201-NO

Deklarasjonen er basert på PCR:

EN 15804:2012+A2:2019 tjener som kjerne-PCR
NPCR 018:2020 Part B for natural stone products, aggregates and fillers

Erklæring om ansvar:

Eieren av deklarasjonen skal være ansvarlig for den underliggende informasjon og bevis. EPD Norge skal ikke være ansvarlig med hensyn til produsent informasjon, livsløpsvurdering data og bevis.

Deklarert enhet:

1 tonn Larvikittblokka Klåstad saget bunn og topp med knekt front, norsk naturstein

Deklarert enhet med opsjon:

A1-A3,A4,C1,C2,C3,C4,D

Funksjonell enhet:

Generelt om verifikasjon av EPD fra verktøy:

Uavhengig verifikasjon av data, annen miljøinformasjon og EPD er foretatt etter ISO 14025:2010, kapittel 8.1.3 og 8.1.4. Verifikasjon av hver EPD foretas i henhold til EPD-Norge sine retningslinjer for verifikasjon og godkjenning som krever at EPD-verktøy er i) integrert i bedriftens miljøstyringssystem, ii) prosedyrer for bruk av EPD-verktøy er godkjent av EPD-Norge og iii) prosessen gjennomgås årlig av en uavhengig 3.parts verifikator. Se vedlegg G i EPD-Norge sine retningslinjer for mer informasjon om EPD-verktøy.

Verifikasjon av EPD-verktøy:

Uavhengig tredjepartsverifikasjon av verktøy, bakgrunnsdata og test-EPD er gjort i henhold til EPD-Norge sine prosedyrer og retningslinjer for verifisering og godkjenning av EPD-verktøy.

Tredjeparts verifikator:

Martin Erlandsson, IVL, Swedish Environmental Rese

(krever ikke signatur)

Eier av deklarasjonen:

Larvikittblokka AS
Kontaktperson: Hanne Støvland Jørgensen
Telefon: +47 47 47 94 50
e-post: hanne@larvikittblokka.no

Produsent:

Larvikittblokka AS
Elveveien 32
3262 Larvik, Norway

Produksjonssted:

Larvikittblokka production site Klåstad
, Norway

Kvalitet/Miljøsystem:

Org. no.:

920677479

Godkjent dato: 02.02.2024

Gyldig til: 02.02.2029

Årstall for studien:

2022

Sammenlignbarhet:

EPD av byggevarer er nødvendigvis ikke sammenlignbare hvis de ikke samsvarer med NS-EN 15804 og ses i en bygningskontekst.

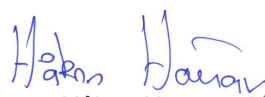
Utarbeidelse og verifikasjon av miljødeklarasjon:

Deklarasjonen er utarbeidet og verifisert ved bruk av EPD-verktøy Ica.tools ver EPD2022.03, utviklet av LCA.no. EPD-verktøyet er integrert i bedriftens miljøstyringssystem, og godkjent av EPD-Norge

EPD er utarbeidet av: Hanne Støvland Jørgensen

Bedriftsspesifikke data og EPD er kontrollert av: Jan Henrk Hansen

Godkjent:

Håkon Hauan
Daglig leder av EPD-Norge

Produkt

Produktbeskrivelse:

Larvikittblokka Klåstad en en steinblokk med saget bunn og topp og knekt front. Steinblokken er laget av en grovkornet bergart av typen monzonitt (larvikitt). Steinen er over 300 millioner år gammel og består hovedsakelig av mineralet feltspat som gir larvikitten dens karakteristiske blåfarge. Steinblokken er bearbeidet til å bli en ferdig blokk klar for oppsett. Blokken har saget bunn og topp med knekt front

<https://www.larvikittblokka.no/>

Produktspesifikasjon:

Larvikitt er et slitesterkt materiale og egner seg særlig godt som miljøstein. Larvikittblokka blir benyttet ved sjøprosjekter som molo, brygge, kaifront og kaianlegg. På land blir blokkene brukt som støttemurer ved prosjekter innen vei, bane, parkanlegg og som amfi. Larvikittblokka er også brukt i hager som kantstein, hage-mur og grunnmur.

Materialer	kg	%
Natural stone - Larvikite	1000,00	100,00
Total	1000,00	

Tekniske data:

Feltspat 88%
 Pyroksen 4%
 Olivin 3%
 Amfibol 2%
 Magnetitt 2%
 Apatitt < 1%
 Biotitt 1%

Markedsområde:

Proffmarked for entreprenører og anleggsgartnere i Norge, hovedsaklig på Østlandet

Levetid, produkt:

Naturstein av larvikitt har tilnærmet ubegrenset levetid

Levetid, bygg eller anlegg:

Naturstein av larvikitt har tilnærmet ubegrenset levetid

LCA: Beregningsregler

Deklarert enhet:

1 tonn Larvikittblokka Klåstad saget bunn og topp med knekt front, norsk naturstein

Cut-off kriterier:

Alle viktige råmaterialer og all viktig energibruk er inkludert. Produksjonsprosessen for råmaterialene og energistrømmer som inngår med veldig små mengder (mindre enn 1%) er ikke inkludert. Disse cut-off kriteriene gjelder ikke for farlige materialer og stoffer.

Allokering:

Allokering er gjort iht. bestemmelser i EN 15804. Inngående energi og vann, samt produksjon av avfall i egen produksjon er allokert likt mellom alle produktene gjennom masseallokering. Miljøpåvirkning og ressursforbruk for primærproduksjonen av resirkulerte materialer er allokert til det opprinnelige produktsystemet. Bearbeidingsprosessen og transport av materialet til produksjonssted er allokert til analysen i denne EPDen.

Datakvalitet:

Spesifikke data for produktsammensetningen er fremskaffet av produsenten. De representerer produksjonen av det deklarererte produktet og ble samlet inn for EPD-utvikling i det oppgitte året for studien. Bakgrunnsdata er basert på EPDer iht. EN 15804 og ulike LCA databaser.

Materialer	Kilde	Datakvalitet	År
Natural stone - Larvikite	NEPD-4800-4058	EPD	2022

Systemgrenser (X=inkludert, MND=modul ikke deklartert, MNR=modul ikke relevant)

Produktfase			Sammenstillingsfase	Bruksfase									Sluttfase				Gevinst og belastninger etter endt levetid (D)
Råmaterialer	Transport	Tilvirkning	Transport	Konstruksjons/ installasjonsfase	Bruk	Vedlikehold	Reparasjon	Utskiftninger	Renovering	Operasjonell energibruk	Operasjonell vannbruk	Demontering	Transport	Avfallsbehandling	Avfall til sluttbehandling	Gjenbruk/gjenvinning/ resirkulering-potensiale	
A1	A2	A3	A4	A5	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	C1	C2	C3	C4	D	
X	X	X	X	MNR	MND	MND	MND	MND	MND	MND	MND	X	X	X	X	X	

Systemgrenser:

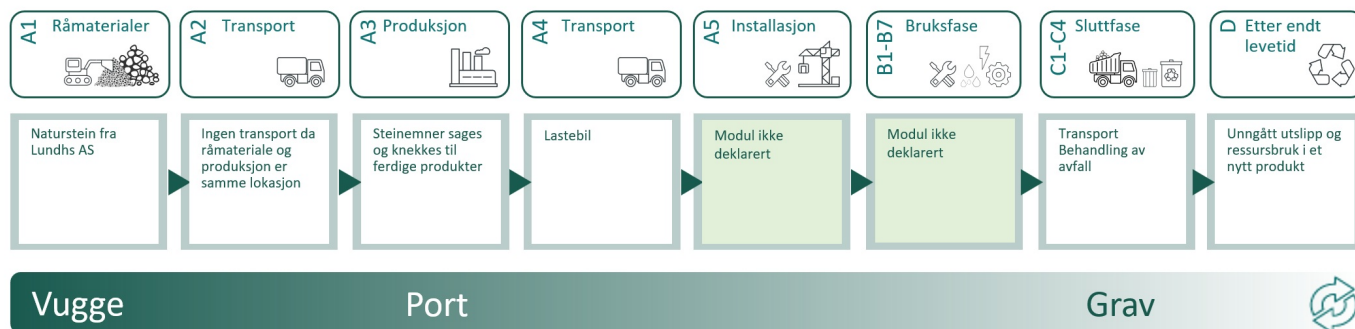
A1 er uttak av stein i brudd, dette kommer direkte fra EPD'en til vår leverandør Lundhs AS. A2 er ikke gjeldende for dette produkt da Lundhs AS og Larvikittblokka har produksjon på samme sted og frakt av blokk fra brudd er inkludert i A3.

A3 og A4 er selve produksjonsprosessen med formatering av råblokk til steinblokker, deponering av masser, samt transport til marked.

Denne EPD gjelder for vårt hovedprodukt som er steinblokker i ulike høyder og fallende lengder. Larvikittblokka kan benyttes til sjøprosjekter som molo, brygge, kaifront og kaianlegg.

På land er blokkene brukt som støttemur ved prosjekter innen vei, bane og i parkanlegg som amfi. Blokkene kan også brukes til flom sikring, plastring og terrørsikring. Larvikittblokka er også brukt i hager som kantstein, hage-mur og grunnmur.

Flytskjemaet nedenfor illustrerer systemgrensene for analysen:

Teknisk tilleggsinformasjon:

LCA: Scenarier og annen teknisk informasjon

Følgende informasjon beskriver scenariene for modulene i EPDen.

Transport fra produksjonssted til bruker (A4)	Kapasitetsutnyttelse inkl. retur (%)	Distanse (km)	Brennstoff/Energiforbruk	Enhet	Verdi (Liter/tonn)
Lastebil med henger over 32 tonn, EURO 6 (km)	53,3 %	100	0,023	l/tkm	2,30
Demontering (C1)		Enhet	Verdi		
Riving av steinmaterialer, C1 (kg)	kg/DU	1000,00			
Transport til avfallsbehandling (C2)	Kapasitetsutnyttelse inkl. retur (%)	Distanse (km)	Brennstoff/Energiforbruk	Enhet	Verdi (Liter/tonn)
Lastebil, 16-32 tonn, EURO 6 (km)	36,7 %	50	0,043	l/tkm	2,15
Avfallsbehandling (C3)		Enhet	Verdi		
Avfallsbehandling av steinprodukt etter riving (kg)	kg	700,00			
Avfall til sluttbehandling (C4)		Enhet	Verdi		
Avfall, stein, til deponi (kg)	kg	300,00			
Gevinst og belastninger etter endt levetid (D)		Enhet	Verdi		
Substitusjon av stein (kg)	kg	700,00			

LCA: Resultater

LCA resultatene er presentert under for enheten som er definert på side 2 av EPD dokumentet.

Miljøpåvirkning (Environmental impact)									
Indikator	Enhet	A1-A3	A4	C1	C2	C3	C4	D	
	GWP-total	kg CO ₂ -ekv	4,63E+01	8,72E+00	4,00E+00	8,17E+00	5,04E-01	1,29E+00	-1,64E+00
	GWP-fossil	kg CO ₂ -ekv	4,63E+01	8,71E+00	4,00E+00	8,17E+00	4,97E-01	1,28E+00	-1,60E+00
	GWP-biogenic	kg CO ₂ -ekv	5,08E-02	3,73E-03	7,50E-04	3,38E-03	4,29E-03	1,09E-03	-3,20E-02
	GWP-luluc	kg CO ₂ -ekv	6,94E-03	2,65E-03	3,15E-04	2,91E-03	6,88E-04	2,52E-04	-1,08E-03
	ODP	kg CFC11 -ekv	1,11E-05	2,10E-06	8,64E-07	1,85E-06	9,80E-08	6,26E-07	-2,92E-07
	AP	mol H+ -ekv	6,04E-01	2,80E-02	4,19E-02	2,35E-02	4,02E-03	1,25E-02	-1,44E-02
	EP-FreshWater	kg P -ekv	2,45E-04	6,93E-05	1,46E-05	6,53E-05	3,14E-05	9,59E-06	-4,26E-05
	EP-Marine	kg N -ekv	2,43E-01	6,14E-03	1,85E-02	4,64E-03	1,18E-03	4,70E-03	-5,00E-03
	EP-Terrestrial	mol N -ekv	2,91E+00	6,85E-02	2,00E-01	5,19E-02	1,36E-02	5,18E-02	-5,88E-02
	POCP	kg NMVOC -ekv	7,35E-01	2,69E-02	5,57E-02	1,99E-02	3,64E-03	1,48E-02	-1,55E-02
	ADP-minerals&metals ¹	kg Sb-ekv	1,70E-04	1,55E-04	6,14E-06	2,26E-04	6,31E-06	1,14E-05	-1,42E-04
	ADP-fossil ¹	MJ	7,27E+02	1,41E+02	5,51E+01	1,23E+02	1,54E+01	4,15E+01	-2,71E+01
	WDP ¹	m ³	1,76E+03	1,08E+02	1,17E+01	1,19E+02	1,70E+03	8,73E+01	-1,27E+03

GWP-total = Globalt oppvarmingspotensial totalt; GWP-fossil = Globalt oppvarmingspotensial fossile brensler; GWP-biogenic = Globalt oppvarmingspotensial biogene kilder; GWP-luluc = Globalt oppvarmingspotensial arealbruk og arealbruks endringer; ODP = Potensial for nedbryting av stratosfærisk ozon; AP = Forsurningspotensial for kilder på land og vann; EP = overgjødslingspotensial til ferskvann, hav og jord; POCP = Potensial for fotokjemisk oksidantdannning; ADP-minerals&metals = Abiotisk utarmingspotensial for ikke-fossile ressurser, mineraler og metaller; ADP-fossil = Abiotisk utarmingspotensial for fossile ressurser, fossile brensler; WDP = Utarmingspotensial for vannressurser

"Leseeksempel: 9,0 E-03 = 9,0*10⁻³ = 0,009"

*INA Indicator Not Assessed (indikator ikke vurdert)

1. Resultatene av denne miljøpåvirkningsindikatoren skal brukes med forsiktighet ettersom usikkerheten til resultatene er høy eller det er begrenset erfaring med bruk av indikatoren.

Merknad om miljøpåvirkningen

Supplerende indikatorer for miljøpåvirkning

Indikator	Enhet	A1-A3	A4	C1	C2	C3	C4	D
 PM	Sykdomstilfeller	1,29E-05	8,00E-07	5,07E-06	5,00E-07	6,44E-08	2,67E-07	-3,07E-07
 IRP ²	kgBq U235 -ekv	3,18E+00	6,18E-01	2,40E-01	5,40E-01	2,59E-01	1,80E-01	-2,49E-01
 ETP-fw ¹	CTUe	9,52E+03	1,03E+02	3,01E+01	9,15E+01	1,09E+01	2,05E+01	-2,79E+01
 HTP-c ¹	CTUh	1,60E-08	0,00E+00	1,00E-09	0,00E+00	7,00E-10	6,00E-10	-1,40E-09
 HTP-nc ¹	CTUh	3,95E-07	1,00E-07	2,80E-08	1,00E-07	9,80E-09	1,20E-08	-3,43E-08
 SQP ¹	dimensionless	6,61E+02	1,62E+02	6,69E+00	8,64E+01	8,73E+00	1,51E+02	6,15E+01

PM = Partikkelutslipp; IRP = Ioniserende stråling (helseeffekt); ETP-fw = Økotoksisitet (ferskvann); HTP-c = Toksisitet påvirkning på mennesker, kreft; HTP-nc = Toksisitet påvirkning på mennesker, andre effekter enn kreft; SQP = Påvirkninger knyttet til arealbruksendringer / jordkvalitet

"Leseeksempel: $9,0 \text{ E-}03 = 9,0 \cdot 10^{-3} = 0,009$ "

*INA Indicator Not Assessed (indikator ikke vurdert)

1. Resultatene av denne miljøpåvirkningsindikatoren skal brukes med forsiktighet ettersom usikkerheten til resultatene er høy eller det er begrenset erfaring med bruk av indikatoren.

2. Denne påvirkningskategorien omhandler hovedsakelig den eventuelle effekten av lavdose ioniserende stråling på menneskers helse i atombrenselsyklusen. Den tar ikke hensyn til effekter på grunn av mulige atomulykker, yrkesmessig eksponering eller på grunn av fjerning av radioaktivt avfall i underjordiske anlegg. Potensiell ioniserende stråling fra jorda, fra radon og fra noen byggematerialer måles heller ikke av denne indikatoren.

Ressursbruk (Resource use)									
Indikator	Enhet	A1-A3	A4	C1	C2	C3	C4	D	
	PERE	MJ	1,02E+02	1,78E+00	3,00E-01	1,77E+00	7,95E+00	6,38E-01	-6,35E+00
	PERM	MJ	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00
	PERT	MJ	1,02E+02	1,78E+00	3,00E-01	1,77E+00	7,95E+00	6,38E-01	-6,35E+00
	PENRE	MJ	7,28E+02	1,41E+02	5,51E+01	1,23E+02	1,54E+01	4,15E+01	-2,86E+01
	PENRM	MJ	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00
	PENRT	MJ	7,28E+02	1,41E+02	5,51E+01	1,23E+02	1,54E+01	4,15E+01	-2,86E+01
	SM	kg	9,51E-04	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00
	RSF	MJ	2,12E-01	6,23E-02	0,00E+00	6,32E-02	0,00E+00	1,32E-02	-1,30E-01
	NRSF	MJ	1,39E+00	2,09E-01	0,00E+00	2,26E-01	0,00E+00	3,79E-02	-1,33E-01
	FW	m ³	1,23E+00	1,61E-02	2,83E-03	1,32E-02	2,64E-02	4,94E-02	-9,96E-01

PERE = Fornybar primærenergi brukt som energibærer; PERM = Fornybar primærenergi brukt som råmateriale; PERT = Total bruk av fornybar primærenergi; PENRE = Ikke fornybar primærenergi brukt som energibærer; PENRM = Ikke fornybar primærenergi brukt som råmateriale; PENRT = Total bruk av ikke fornybar primærenergi; SM = Bruk av sekundære materialer; RSF = Bruk av fornybart sekundære brensel; NRSF = Bruk av ikke fornybart sekundære brensel; FW = Netto bruk av ferskvann.

"Leseeksempel: 9,0 E-03 = 9,0*10⁻³ = 0,009"

*INA Indicator Not Assessed (indikator ikke vurdert)

Livsløpets slutt - Avfall (End of life - Waste)

Indikator	Enhet	A1-A3	A4	C1	C2	C3	C4	D
 HWD	kg	1,04E-01	7,74E-03	1,62E-03	6,37E-03	1,54E-03	0,00E+00	-6,54E-03
 NHWD	kg	1,16E+03	1,23E+01	6,52E-02	6,01E+00	4,87E-02	3,00E+02	-1,98E-01
 RWD	kg	3,85E-03	9,66E-04	3,82E-04	8,41E-04	1,63E-04	0,00E+00	-2,15E-04

HWD = Avhendet farlig avfall; NHWD = Avhendet ikke-farlig avfall; RWD = Avhendet radioaktivt avfall

*Leseeksempel: 9,0 E-03 = $9,0 \cdot 10^{-3} = 0,009$

*INA Indicator Not Assessed (indikator ikke vurdert)

Livsløpets slutt - Utgangsfaktorer (End of life - Output flow)

Indikator	Enhet	A1-A3	A4	C1	C2	C3	C4	D
 CRU	kg	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00
 MFR	kg	4,99E-03	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	7,00E+02	0,00E+00	0,00E+00
 MER	kg	1,89E-01	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00
 EEE	MJ	1,13E-01	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00
 EET	MJ	1,70E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00	0,00E+00

CRU = Komponenter for gjenbruk, MFR Materialer for resirkulering, MER = Materialer for energigjenvinning, EEE = Eksportert elektrisk energi; EET = Eksportert termisk energi

*Leseeksempel: 9,0 E-03 = $9,0 \cdot 10^{-3} = 0,009$

*INA Indicator Not Assessed (indikator ikke vurdert)

Informasjon om innholdet av biogent karbon

Indikator	Enhet	Ved port
Innhold av biogent karbon i produkt	kg C	0,00E+00
Innhold av biogent karbon i emballasjen	kg C	0,00E+00

Merk: 1 kg biogent karbon tilsvarer 44/12 kg CO₂

Tilleggskrav

Klimagassutslipp fra bruk av elektrisitet i produksjonsfasen

Nasjonal produksjonsmiks fra import, lavspenning (inkludert produksjon av overføringslinjer, i tillegg til direkte utslipp og tap i nett) er brukt for anvendt elektrisitet i produksjonsprosessen (A3). Bakgrunnsdata er presentert i tabellen under. Karakteriseringsfaktorer fra EN15804:2012+A2:2019 er benyttet.

Electricity mix	Data source	Amount	Enhet
Knekkemaskin (per kWh)	ecoinvent 3.6	24,33	g CO2-eq/kWh
Saging (per kWh)	ecoinvent 3.6	24,33	g CO2-eq/kWh

Farlige stoffer

Produktet er ikke tilført stoffer fra REACH Kandidatliste eller den norske prioritetslisten.

Inneklima

Har ingen innvirkning på inneklima

Ytterligere miljøinformasjon

Ytterligere indikatorer for miljøpåvirkning nødvendig i NPCR Part A for construction products								
Indikator	Enhet	A1-A3	A4	C1	C2	C3	C4	D
GWPIOBC	kg CO ₂ -ekv	4,12E+01	8,72E+00	4,00E+00	8,17E+00	9,23E-01	0,00E+00	-1,71E+00

GWP-IOBC: Globalt oppvarmingspotensial beregnet etter prinsippet om umiddelbar oksidasjon. For å øke tydeligheten av biogent karbonbidrag til klimapåvirkning, kreves indikatoren GWP-IOBC da den erklærer klimapåvirkninger beregnet i henhold til prinsippet om øyeblikkelig oksidasjon. GWP-IOBC er også referert til som GWP-GHG i sammenheng med svensk lov om offentlige anskaffelser.

Bibliografi

NS-EN ISO 14025:2010 Miljømerker og deklarasjoner - Miljødeklarasjoner type III - Prinsipper og prosedyrer.
 NS-EN ISO 14044:2006 Miljøstyring - Livsløpsvurderinger - Krav og retningslinjer.
 NS-EN 15804:2012+A2:2019 Bærekraftig byggverk - Miljødeklarasjoner - Grunnleggende produktkategoriregler for byggevarer.
 ISO 21930:2007 Sustainability in buildings and civil engineering works -
 Core rules for environmental product declarations of construction products and services.
 ecoinvent v3, Allocation, cut-off by classification, Swiss Centre of Life Cycle Inventories.
 Iversen et al., (2021) eEPD v2021.09 Background information for EPD generator tool system verification, LCA.no rapportnummer: : 07.21.
 Vold, M., and Iversen, O. M. K.), (2022) EPD generator for for NPCR 018 Part B for natural stone products, aggregates and fillers
 Background information for EPD generator application and LCA data, LCA.no report number: 09.22.
 NPCR Part A: Construction products and services. Ver. 2.0, 24.03.2021 EPD Norway.
 NPCR 018 Part B for natural stone products, aggregates and fillers, Ver. 1.1, 20.01.2022, EPD Norway.

Excel filen til Datainnsamlingen er lagret som referanse på eget filområde til eieren av denne deklarasjonen

 epd-norge Global program operatør	Programoperatør og utgiver Næringslivets Stiftelse for miljødeklarasjoner Postboks 5250 Majorstuen, 0303 Oslo, Norge	Telefon: +47 23 08 80 00 e-post: post@epd-norge.no web: www.epd-norge.no
 LARVIKITTBLØKKA	Eier av deklarasjonen: Larvikittblokka AS Elveveien 32, 3262 Larvik	Telefon: +47 47 47 94 50 e-post: hanne@larvikittblokka.no web: https://www.larvikittblokka.no/
	Forfatter av livsløpsrapporten LCA.no AS Dokka 6B, 1671	Telefon: +47 916 50 916 e-post: post@lca.no web: www.lca.no
	Utvikler av EPD-generator LCA.no AS Dokka 6B,1671 Kråkerøy	Telefon: +47 916 50 916 e-post: post@lca.no web: www.lca.no
	ECO Platform ECO Portal	web: www.eco-platform.org web: ECO Portal